

մէջ մնաց : Ունի դարձեալ ուրիշ քանի մը պղտի գրուածքներ ալ՝ որոնք իր հանձարոյն վերջին երկասիրութիւնքն եղան :

Կը շարունակուի :

Շուեաք կառ թագաւորութիւն Շուե. տի և Նորվեկիոյ :

Հիւսիսային կիսագնտիս սառուցեալ բևեռացը տակ կ'իյնայ Շուեաքի թագաւորութիւնը ընդ մէջ Հիւսիսային և Պալմիկ ծովուց : Իսկ ընդարձակ թերակղզիս հին անուամբ կը կոչուի նաև թագաւորութի Սկանաինաւեան և կամ Սիւացեալ պետութիւն Շուե. տի և Նորվեկիոյ, և աշխարհիս վրայ ամենէն աւելի հիւսիսային տէրութիւն է . կը ձգուի $70^{\circ} 11' 40''$ հիւս. լայն. մինչև $55^{\circ} 20'$ հիւս. լայն. որ է ըսել Նորուեյի հիւսիսային կողմը բևեռային շրջանակէն ալ խել մը անդին : Սկան. տինաւեան թերակղզիս՝ որուն ամբողջ արևելեան մասը Շուե. տն է, Սուսա. տանէն Վոլա և Վեմի գետերով միայն կը բաժնուի, որոնց առաջինը Սառու. ցեալ ծով ու երկրորդը Պալմիկ ծով կը թափին :

Հաւանական կը կարծուի թէ ատե. նօք Ներմակ ծովն ()նէկա և Լատո. կա լճերու հետ միացած ըլլայ և հե. տևաբար Պալմիկ ծովուն հետ, որով և այս Սկանտինաւեան թերակղզիս ալ մեծ կղզի մը եղած ըլլայ : Ինտութիւնը այս թերակղզիս աւելի ընդարձակ սահ. մաններ որոշած էր՝ քան ինչ որ է հիմա . բայց քաղաքական այլ և այլ դէպքեր ամփոփել տուած են իրեն սահմաննե. ըր : ()րինակի համար, հիւսիսային Շուե. տի սահմանն է հարաւէն Վոու. նէօ և Սոնիօ գետերը՝ մինչև Վիլ. բիւ-Ստեռ լիճը . իսկ հիւսիսէն Վա. նա գետը որ Սառուցեալ ծով կը թա. փի : Երբ այս սահմանագլուխ կազմող գետերուն շտիութեամբը որչափ որ դէպ'ի ներսերը երթանք՝ կը տեսնենք

որ ընդարձակ գաւառներ Սուսներէն գրաւուած են, որով և Շուե. տի օ. ըրնաւոր սահմաններէն խել մը ներս ամփոփուած է : Սուսք ասով գոհ չըլ. լալով այլ և այլ միջոցներ միշտ ջանա. ցած են իրենց սահմանները աւելի ընդ. արձակել մինչև հիւսիսային ծով՝ որ. պէս զի հոն նաւարան և նաւատորմիդ մը ունենան . սակայն 1854-56 թ. պատե. ըրողմէն ետքը Նորուեյի գլխաւոր տէ. ըրութիւնները Շուե. տի հետ միացած՝ դաշնագրութեամբ ստիպեցին զՍու. սերը որ ետ կենան նոյն կողմերը տի. ըրապետելու փորձեր ընելէն :

Շուե. տի և Նորվեկիոյ ընդ հանուր տարածութիւնն է 36,600 փարսաի քառ. և ըստ երկայնութեան՝ Ֆալ. գերպոյէն մինչև Նորտքիւնի սարը որ'ի Ֆինմարք 1025 մղոն է, և ըստ լայնու. թեան՝ Պէրկենէն մինչև Սգոքհոլմի ա. ըլեւեան ծայրը 436 մղոն . իսկ առան. ձին առած՝ Շուե. տի տարածութիւնն է 8,000 մղոն՝ աշխարհագրական, և Նորվեկիոյ 306,405 քառ. հարիւրա. մէգր :

Շուե. տի և Նորվեկիոյ միացեալ թագաւորութիւնը Նորուեյի մէջ Սու. սաստանէն ետքը առաջին ընդարձակ աշխարհքն է՝ թէպէտ և բնակչաց թիւ. ւր հազիւ 5 միլիոնի կը հասնի, երկու գլխաւոր ցեղ կամ ժողովուրդ բաժ. նուած, որք են Շուե. տք և Նորուե. կիացիք . առաջինը 3,600,000 ոգիք, իսկ երկրորդը 1,400,000 : Շուե. տք ընդհանրապէս բարձրահասակ ու բա. ըկեղալմ են մարմնով, քաջարի, ան. կեղծ, կրօնասէր և հիւրասէր : — Բոտ զինուորական տեսութեան Շուե. տի երկիրը զարմանալի կերպով մը պաշտ. պանուած է ամէն կողմանէ անթիւ ար. շիպեղազոսներով ու ծովու մէջ բար. ձրացած ժայռերով, որով և նաւարկու. թիւնը շատ դժուարին ու վտանգաւոր է . երկրին ներսերն ալ նմանապէս լեռ. նային ըլլալով շատ յարմար է պաշտպա. նուելու . այս բնական ամրութիւննե. ընէն զատ Վարդոս ժ. Վ. Էրգէր լճին արևելեան ծայրերուն վրայ շինել տը.

ւած է Վարլսպորկի ամուր բերդը որ
աս միայն բաւական է թշնամեաց որ
և իցէ յարձակմանցը դէմ դնելու : —
Շուետի հիւսիսային կողմերը գրեթէ
անբնակ է և լի յաւերժական ձիւնե-
ղէն լեռներով, և տեղ տեղ գրեթէ
5,000 ոտնաչափ բարձրութեամբ : Եւր-
կրին տափերորդ մասը գրաւուած է
լիճերով և ճահիճներով, բայց տեղ
տեղ ալ ծովուն երեսէն 2,000 ոտք
բարձր է, իսկ միջին հաշուով բոլոր
Շուէտ և Նորուեկիա բարձր է ծո-
վուն երեսէն 300 ոտնաչափ : — Եւր-
կրագործութիւնը միայն Շուետի հա-
րաւային կողմը և Պիթնիոյ ափանցը
վրայ յառաջացած է . իսկ մնացած այն
անբաւ ընդարձակութեամբ դաշտերը
և գրեթէ բոլոր Նորուեկիան ընդ հան-
րապէս աւազուտ՝ լեռնային ու ասպառա-
ժուտ ըլլալուն՝ անկարելի է մշակելը,
կամ գոնէ շատ դժուարին : Նորուե-
կիոյ հարաւային արեւմտեան կողմը կ'իյ-
նան Սկանտինաւեան կամ Տօֆրինեան
լեռանց մեծ ու պզտի գօտիները՝ որոնք
կ'երկրննան մինչև Սառուցեալ ովկիա-
նոս . այս լեռանց արեւմտեան կողմերը
ապառաժուտ, խրթնատեսիլ ու ան-
հարթ են . իսկ արեւելեան կողմը առ-
ջինին բոլորովին հակառակ երևոյթն
ունի . այս լեռներս են ահաւասիկ որ
Շուէտը Նորուեկիայէն կը բաժնեն և
բարձրութիւննին 8,000 ոտնաչափէն
աւելի չէ, ու ընդհանրապէս կրանի-
տեայ ու կարծր քարերէ ձևացած են :

Եւրոպայ և Բերք . — Շուէտ՝ իր ան-
հուն ընդարձակութեանը պատճառաւ՝
ամէն տեղ մի և նոյն կլիման չունի .
մինչև 56⁷ աստիճան գրեթէ անպակաս
են սաստիկ ու յորդ անձրևներ՝ մառա-
խուղ և մէգ, միով բանիւ կարգէ դուրս
փոփոխական կլիմայ մըն է . իսկ 56⁰էն
վեր բոլորովին կը փոխուի երևոյթը և
անձրևային կլիմայի մը կը յաջորդէ, խա-
ղաղ՝ պարզ ու ցրտասառոյց երկինք մը .
տարւոյն գրեթէ կէսը անհալ ձիւնով
երկիրը ծածկուած է, այնպէս որ բլուր-
ները, լճերն ու վիհերը հարթ հաւա-
սար կ'ըլլան . բայց երբոր կիզանող ա-

մառն յաջորդէ՝ կը հալին բոլոր ձիւները
և կը սկսին երկրին բերքերը հասուն-
նալ : Վարնան և աշնան երկու ամիս
միակերպ խոնաւ կ'ըլլայ և որ և իցէ
ճանապարհորդութիւն կը խափանուի :
Բաւեռային շրջանակէն անդին արեւը
միակերպ հորիզոնին վրայ անմուտ պտը-
տելովը տաղտկալի ու նեղացուցիչ ջեր-
մութիւն մը կը պատճառէ, մանաւանդ
ճահիճներու ու անտառաց շրջակայնե-
րը՝ որով և նոյն կողմի բնակիչք սաս-
տիկ կը նեղուին մասնաւորապէս մօզան
և մնոյ խայթոցներէն : — Ինդհանրա-
պէս Շուետի բոլոր բարձրագիւր երկիր-
ները դժնդակ կլիմայ մը ունին . Նո-
րուեկիոյ արեւմտեան կողմը ցրտին է և
հողմուտ, միջնագաւառները բարե-
խառն, և կը գտուին անտառներ և պրտ-
ղատու ծառեր . նոյն լայնութեան աս-
տիճանին տակ՝ Նորուեկիա աւելի բա-
րեխառն է քան Շուէտ, լեռանց մե-
ծամեծ գօտիներէ պաշտպանուած ըլ-
լալուն : Վարձեալ Շուետի և Նորուե-
կիոյ ծովեզերքները կը գտնուին կաղա-
մախ, կաղնի, կեռասենի և վարդ . իսկ
հացի ծառը, կնձին, խնձորենին, տան-
ձենին մինչև 60⁷ աստիճան առաջ
կրնան գալ . բայց անկէ անդին պտղե-
ղինաց կը յաջորդեն եղևինի և նոճուոյ
անտառները՝ և որչափ որ դէպ 'ի հիւ-
սիս յառաջենք այնչափ աւելի բնակիչքն
ալ կը նուազին . իսկ բաւեռային շրջա-
նակէն անդին ծառատունկ չըլլար : Հա-
րաւային գաւառներէն, ինչպէս են Շուն
և Պլէքինկէն, բաւականապէս ցորեն
կ'ելլէ նոյն գաւառներուն բնակչաց սի-
տոյիցը բաւելու չափ . բայց ուրիշ գա-
ւառները ցորենը դուրսէն կ'առնուն :
Մինչև 70⁰ գարի և վարսակ կը բուս-
նի, միայն թէ շատ անգամ յունիսի
մէջ հունձքի միջոցները, երկիրը յան-
կարծակի պաղելով ոչ սակաւ փնաս կու-
տայ երկրին բերքերուն, և բնակչաց
յոյսը պարապ կը հանէ : Բոննցմէ դուրս
նմանապէս շատ տեղ կրնայ մշակուիլ
գետնախնձոր, կանեփ, խաւարտ, վուշ,
հուպլոն, ծխախոտ, և այլն, և այլն :
Ինչանոց մէջէն ըստ բաւականին ա-

Տարազ Հարսնիացոց .

աւատ են ձի , արջառ , ուխար , խող , այծ , երէ , հաւ , առատ ձուկ , այծեամն հիւսիսային կամ Ռէն , զորն որ գրաստութեղ ալ կը գործածեն : Եւաւ անտառներու մէջ կը գտուն նաև արջ , գայլ , վարազ , և էլն ըսուած գազանր : — Հանքերու կողմանէ ունի հանքային ածուխ՝ բայց քիչ է . ընդ հակառակն կիճ և նոյն դասաւորութեան տակ գայող հանքեր առատ ու ամէն տեղ կը գտնուին : Ի արօնիաէն ու Սքանիաէն կ'ելլէ աղէկ երկաթ՝ և տարին զրեթէ

30 միլիոն հազարաւորամ կը հանեն : Ղարաճեալ անուանի են Փալուն և Ուէո ռոսի պղնձահանքերը , առաջինը Շուէտի մէջ ու երկրորդը՝ Նորուեկիոյ . արծաթի , կապարի , անագի , ծծմբի ու ոսկւոյ հանքերն այնչափ առատ չեն : Կան դարձեալ այլ և այլ տեսակ հանքային ջրեր՝ մասնաւորապէս Շուէտի մէջ , բայց զրեթէ անգործածական են :

Վեպ , Լեճ , Զրանդ և Էրիսթուդի : — Շուէտի գետերուն մեծագոյն մասը Տոֆրինեան լեռներէն կը բղխին , և

բողոքն ալ Պալմիկի ծով կը թափին . բայց ասոնցմէ դուրս կայ Կէօզա գետը որ Եփրատեկիոյ մէջէն կը բղկնէ Գլա-րա-Կիֆ անուամբ՝ և Ֆէմուհտ լիճը ու Նէտրմարք գաւառը կտրելով՝ կ'եր-թայ կը մտնայ Սէնէր լիճը՝ ուսկից Կէօզա անուամբ կը թափի Նիւսիսային ծով : Ինդոսանդուս Եփրատի գետե-րը դժուարանաւարկելի են ստէպ ստէպ պատահած յորձանքներուն և ժայռե-րուն պատճառաւ : Բայց բարեբաղդաւ բար բազմաթիւ ու յարմարագիր լճերը գետոց պակասութիւնը կը լեցնեն , ո-րով և ներքին վաճառականութիւնը հաւասարապէս բանուկ ու գործունեայ է . այս լճերուն մէջ ամենէն մեծն ու նշանաւորը Սէնէր լիճն է : — Լճերու վրայ աւելցնելու է նաև մեծագործ շինութեամբ շատ մը ջրանցքներ՝ որոնց վրայ տէրութիւնը ամէն ժամանակ շատ մեծ ինամբ տարած է : ()րինակի հա-մար Գրոյնէրգայ ջրանցքը՝ որ 14 մե-ծամեծ ժայռերու փորումքի մէջէն անցնելով Նիւսիսային ծովը Պալմիկի հետ կը միացնէ՝ որ անմիջապէս Եփ-րատի միջնաշխարհէն կ'անցնի : Երանաւոր են դարձեալ այս ջրանցքները , Սէտ-տէ , Բքերս , Սդրէօմնհոլմ , Վարլըս-դատ , Սէօտէրգէլճ , և այլն : — Եր-կաթուղեաց գործածութիւնը թէպէտ դեռ սկսած չէ Եփրատի մէջ՝ բայց շի-նուելու վրայ են , և պիտի երթան Սդրէօմնհոլմէն մինչև Կէօզապօրկ : դար-ձեալ Սդրէօմնհոլմէն մինչև Խոգատ և Եփ-րատէ մինչև Ի Սալմէօ :

Վաղաքական բաժանմամբ Եփրատ 3 գլխաւոր նահանգ և 24 փոքր գաւառ կը բաժնուի , որոնց իւրաքանչիւրը գլխաւոր քաղաքին անուամբ կը կոչուին և առանձին կուսակալներով կը կառավարուին : Իսկ Եփրատեկիա 17 գաւառ կը բաժնուի : Երոպայէն դուրս Եփրատ մէկ կուսակալութիւն մը միայն ունին և է Ինդիլեանց մէջէն Ս . Բար-թուղիմէօս կղզին :

Հաս . և Եր-մու-դ . — Տէրութեան տարեկան մուտքը 14,358,300 դալէռ է , (30,583,000 Փր . մէկ դալէռը հա-

ւասար է 2 Փր . 13 հարիւրորդ) իսկ ելքը 12,876,920 դալէռ (27,428,000 Փր .) , պարտքը 1858^ն էր 29,753,000 դալէռ (63,374,000 Փր .) :

Սարգիս . — Եփրատի թագաւորական գահուն իրաւունքը որդւոց որդի կ'երթայ՝ և ընտանեաց մէջէն անդրանիկը կը ժառանգէ . կանայք ոչ երբեք կրնան թագաւորել : Թագաւորը ըստ որոշման Սիւնհոգոսին Սեբասթայի՝ որ գումարուեցաւ 1593^ն , պէտք է Բւետարականաց աղանդէն ըլլայ՝ ինչպէս նաև բնակչաց կրօնքն ալ Եփրատեկիան է : Վաղաքական գործոց մէջ թագաւորը պատասխանատու չէ՝ որովհետև Տասնից ժողովքին որոշմամբ կ'ըլլայ ամէն բան՝ թէպէտ և որոշմանց հրա-տարակումը թագաւորին հաճութեամբ բը պէտք է որ կատարուի : Եփրատի ժողովքին անդամներն են՝ Պատե-րազմի , Եփրատի զինուորութե , Եփր-քին գործոց , Երկրամուտից , Կրօնից պաշ-տօնեայները , իսկ մնացած անդամները պարզ խորհրդական են առանց մաս-նաւոր պաշտօնի : Եփրատ դարձեալ ու-րիշ ժողովք մ'ալ Երկրատասանից ա-նուամբ՝ որոնց ընտրութիւնը թագա-ւորէն կախումն ունի՝ և են իբր խոր-հրդականք արքայի : Եփրատ ժողովքիս մէջ թագաւորը երկու քուէ ունի և կրնայ իր և իցէ որոշմանց միջոց ներկայ ըլլալ : Թագաժառանգը երբոր 18 տա-րին լմնցնէ՝ կրնայ ամենայն իշխանու-թիւն բանեցնել առանց իր խնամա-կալուն խորհրդովը շարժելու՝ և իր տարեկան եկամուտն է 1,661,400 Փր . — Եփրատի խորհրդարանին անդամնե-րը ժողովրդեան չորս տեսակ դասէն կը բաղկանան , այսինքն յաջնականաց , յեկեղեցականաց , ի ռամիկ մարդկանց և ի գեղացոց : Եփրատեկիանու-թեան առանձնաշնորհութիւնը թէպէտ Եփ-րատեկիոյ մէջ խափանած է Եփրատի հետ միանալէն վերջը՝ բայց դեռ Եփ-րատի մէջ կը տեւէ , և են ընդ ամէնը 1,270 ընտանիք , որոնցմէ 283^ն Եփրատի ու Պարոնի պատուանդաններն ունին , և իւրաքանչիւր ընտանեաց գլուխը , թէ

արու ըլլայ և թէ էգ, իրաւունք ունի ազնուականաց ժողովքին մէջ քուէարկութեան, միայն թէ 25 տարին անցած պէտք է որ ըլլայ. իսկ 21 տարուան եղածը կրնայ ժողովքին ներկայ գտնուիլ՝ բայց առանց քուէարկութեան իրաւունք ունենալու։ (Վագաւորը զիվ որ ուզէ կրնայ ազնուականութեան աստիճան հանել։) Իսկ եկեղեցականք՝ ինչ պէտքէն ժողովրդապետներն՝ անոնց օգնականները ևն, ընդհանուր ազգային ժողովքով կ'ընտրուին՝ որոնց նոյն թեմին եպիսկոպոսը երեք հոգի կ'առաջարկէ։ (Վաղովրդապետները այս կերպով ընտրուելէն վերջը՝ իրենց մէջ անկախ ժողովք մը կը գումարեն ու մէջերնէն մէկ հոգի Վրէստփոխան կը խաւրեն մեծագոյն ժողովին։) Շուետի մէջ նախաթու մետրապոլիտը Ուստալայի արքեպիսկոպոսն է՝ և է գլուխ ըստ վարդապետութեան մասին և բարեկարգութեանց, և որ և է հաւատոյ ինդիւններ ինքը կ'որոշէ, միաբան հաւանութեամբ տասը բարձրագոյն եպիսկոպոսաց՝ զորոնք կղերը կ'ընտրէ։ Իսկ Մտեան կղերի ըսուածը կը կազմուի 12 եպիսկոպոսներէ, 44 ժողովրդապետներէ, 13 նուիրակներէ, Ուսմանց Ճեմարանին 2 անդամներէն, և ժողովքին նախագահ կը նստի Ուստալայի արքեպիսկոպոսը։

Վրէստփոխանը։— Շուետ, ինչպէս վերը ըսինք, մեծաւ մասամբ լուտերականք են ու մաս մ'ալ աւետարանական։ Մեծող Շուետի մէջ մէկ արքեպիսկոպոսական աթոռ կայ, որ է Ուստալայինը, 12 եպիսկոպոսական, և 3,500 ստորին կարգի եկեղեցականք։ Մյուս եպիսկոպոսները անուամբ միայն հօտապետ են՝ և բանի մը չեն խառնուիր և իրենց տեղ ժողովրդապետաց յանձնուած է ժողովրդեան հոգն ու խնամքը. սակայն իրենց տարեկան եկամուտը լիովին կ'առնեն տէրութենէն։ Իսկ քահանայից՝ տէրութենէն կապուած եկամուտը ոչինչ բան է, և ժողովրդեան տրուելը իրենց ապրուստը կը ճարեն։— Ուստալայի արքեպիսկոպոսին ընտրութիւնը շատ հանդիսաւոր կերպով կ'ըլ-

լայ. բոլոր տէրութեան մէջ եղած եպիսկոպոսունք, ժողովրդապետք և պատուաւոր քահանայք արքեպիսկոպոսանիստ քաղաքը ժողովելով՝ միաձայն հաւանութեամբ կ'ընտրեն վերոյիշեալ երկուտասան եպիսկոպոսներէն մէկը։ Շուետի մէջ կրօնքը գրեթէ տեսակ մը աշխարհական իշխանութիւն դարձած է, պատճառաւ որ ամենեւին տարբերութիւն մը չկայ եկեղեցական ու աշխարհական իշխանութեանց մէջ։—

Վրէստփոխան իրեք գլխաւոր ատեան կայ, 'ի Սդոքհոլմ, Լնքեօրինկ, և Վրիստիանշդատ։— Երկու գլխաւոր մեծ համալսարան կայ՝ մէկը յՈւստալա ու միւսը 'ի Մուտ, իսկ երկրորդական մարզատուններ բաւականապէս յաճախած են։

Սնո-որո-նի-ան ցամաքի և ծովո-։— Շուետի ընդարձակ տէրութիւնը 7,000 միայն թռչակաւոր զինուոր ունի, 'ի բաց առեալ 26,000 մը որոնք ազգային զինուոր կը կոչուին ու խաղաղութեան միջոց ազատ են զինուորութենէ։ Բայց պատերազմի ատեն տէրութիւնը կը ընայ ինչուան 120,000 հոգւոյ բանակ կազմել։ (Վաղակաւոր զինուորները տարին մէկ ամիս մը միայն զինուորական կը թուութիւն կ'ընեն, իսկ ուրիշ միջոց մասնաւոր պարտականութիւն չունին։) Երկր քաղաքացիք պատերազմի միջոց պարտական են տէրութեան ծառայելու 5 տարի. իսկ բուն թռչակաւոր զինուորները 6 տարի։ Զորս ամուր ու զօրանիստ քաղաք կայ Շուետի մէջ, և են Վրիստիանշդատ, Վալսգրոնս, Վայ-Լնքեսպորկ և Սդոքհոլմ։ Վարձեալ կան քանի մը զինուորական զրպարոցներ որոնց մէջ նշանաւոր է Վարլըսպերկինը։

1857ին Շուետի տէրութիւնը ունէր 10 առաջին կարգի կամ եռայարկ նաւ, 6 կրկնայարկ, 25 միայարկ, և 500 ալ մանր նաւեր, որոնց ամենուն թիւը 800⁰ կ'անցնի։ Մյուս տորմիդը երկու մաս կը բաժնուի՝ մեծ ու փոքր տորմիդ անուամբ, որ առանձին ծովակալներու հրամանացը ներքե ևն. սա-

կայն ընդհանուրին հրամանատարութիւնը թագաւորական ցեղին վերապահեալ է : Գլխաւոր նաւարաններն են 'ի Սոքոհոյմ', Գարլսգրոնա, Կոդէմպուրկ : Իսկ Վարլսպէրկի մէջ կայ վարժարան մը հրազնուց և զինուորական արուեստի :

Պարտաւորութիւն : — Լարոպիոյ յառաջագէմ տէրութիւններէն մէկը կըրնայ սեպուիլ Շուէտ ճարտարութեան և արուեստից կողմանէ, և մօտ տարիներս շատ քանք կ'ըլլուի արուեստները ծաղկեցընելու . մետաքսեղէն ու բամբակեղէն հիւսուածքները երթալով կը կատարելագործուին, երկաթեղէն գործուածքներն ալ շատ կատարելագործութեան հասած են . 1850ին երկաթեղէնի գործատուններուն թիւը 2,513^ե կը հասնէր . ասկէ կրնայ մակաբերուիլ նաև ուրիշ արուեստից գործատուններուն թիւը : 1850ին Շուէտէն ելած ապրանքը 24,505,000 Ֆր . հասեր էր, իսկ ներս մտածները 23,987,000 Ֆր . — Շուէտի ձեռակերտից մէջ յիշատակութեան արժանի են շոգեշարժ մեքենաներու գործուածքը՝ որ թէպէտ Լոնդոնի գործուածքներուն չհասնին՝ բայց անոնցմէ շատ վար չեն մնար : — Շուէտ 1855ին հին չափուց ու կշռոյ դրութիւնը խափանելով՝ գաղղիական կամ տասնորդական դրութիւնը հաստատեց :

Լոնդոնի արհեստիւն : — Լորվեկիա ատենօք զատ թագաւորութիւն էր՝ ու Շուէտի ոխերիմ թշնամի, բայց 1814^ե դաշնադրութեւն Շուէտի հետ միացաւ, ու ըսուեցաւ միացեալ թագաւորութիւն Լորվեկիոյ և Շուէտաց : Լոնդոն երկու թագաւորութիւններս տարբեր սահմանադրութեամբ և օրինօք կը կառավարուին թէպէտ և թագաւորը մէկ է և գլխաւոր որոշմունքները երկու ազգաց միաձայն հաւանութեամբը 'ի գործ կը դրուին : Տէրութեւն վարչութիւնը սահմանադրական միապետութիւն է, ու Լորվեկիա ներքին գործոց համար առանձին խորհրդանոց ունի : —

Շուէտի ժողովուրդը երկու զանա-

զան ազգերէ կը բաղկանայ, որոնց հետ խառնուած է նաև Վերմանական սերունդը : Լոնդոն երկու ժողովուրդներն են Շուէտը և Լորվեկիացիք որոնց անունամբը կը կոչուի տէրութիւնն ալ . կը գտնուին նաև խել մը Լոնդոնացիք՝ որոնք երկու աշխարհքին մէջ ալ ցըրուած են, ու ազգախառնութեամբ բնիկ տեղացոց հետ միացած : Բայց պէտք է զանազանել Ֆինլանտեան ցեղը որ թէպէտ քիչուոր են թուով, բայց սովորութեամբ ու լեզուով բոլորովին կը տարբերին և են ընդ ամէնը իբր 2,000 :

Իսկ Լաբոնիացիք որ աւելի բազմաթիւ են՝ Շուէտի հիւսիսային ծայրերը վրաններով սառուցեալ դաշտերու վրայ կը բնակին՝ մղոններով հեռու մէկմէկէ և տարբեր ազգութիւն մը կը կազմեն : Լոնդոն ժողովրդեանս բարքն ու սովորութիւնները շատ հետաքրքրական են . բայց որովհետև ուրիշ անգամ Լազմավիպիս մէջ խօսած ենք իրենց վրայ, այն պատճառաւ հոն կը հրաւիրենք զընթերցողս : — Լորվեկիոյ մէջ հրէայ ամենեւին չկայ, իսկ Շուէտի մէջ քանի մը հարիւրի չափ կան :

Շուէտը իրենց քաջութեամբն և քանի մը տեսակ ուսմանց մէջ յառաջագէմ գտնուելուն պատճառաւ՝ ատենօք շատ մեծ անուն հանած էին Լարոպիոյ մէջ . և իրենց պատմութիւնը, որ մետասաներորդ դարէն կը սկսի՝ և է իրենց քրիստոնէական հաւատքը ընդունելու միջոցը, կը պարծին քանի մը աշխարհաքարոզ թագաւորաց անուամբը որոնց երևելի երևելի գործքերը և փառաւոր յաղթանակները Լարոպիոյ զիմաց յարգելի ըրին իրենց ժողովուրդը և փառքը և ևս աւելցուցին : Լամանապէս գիտութեանց ասպարէզին մէջ կը պարծին Շուէտը խել մը մեծահաս ճար մարդկանց վրայ՝ ինչպէս են Տիքոյ Պրահէ, Դորվալտսէն, և Լիննէոս անուանի բնապատումը, ու Լեթգելիոս աշխարհաքարոզ բնալոյծը, որոնց անունը մեծարոյ է բոլոր ազանց առջև :